

Duizendblad

IVN Den Haag en omstreken

Nr.2, januari 2022

ivn natuur
educatie

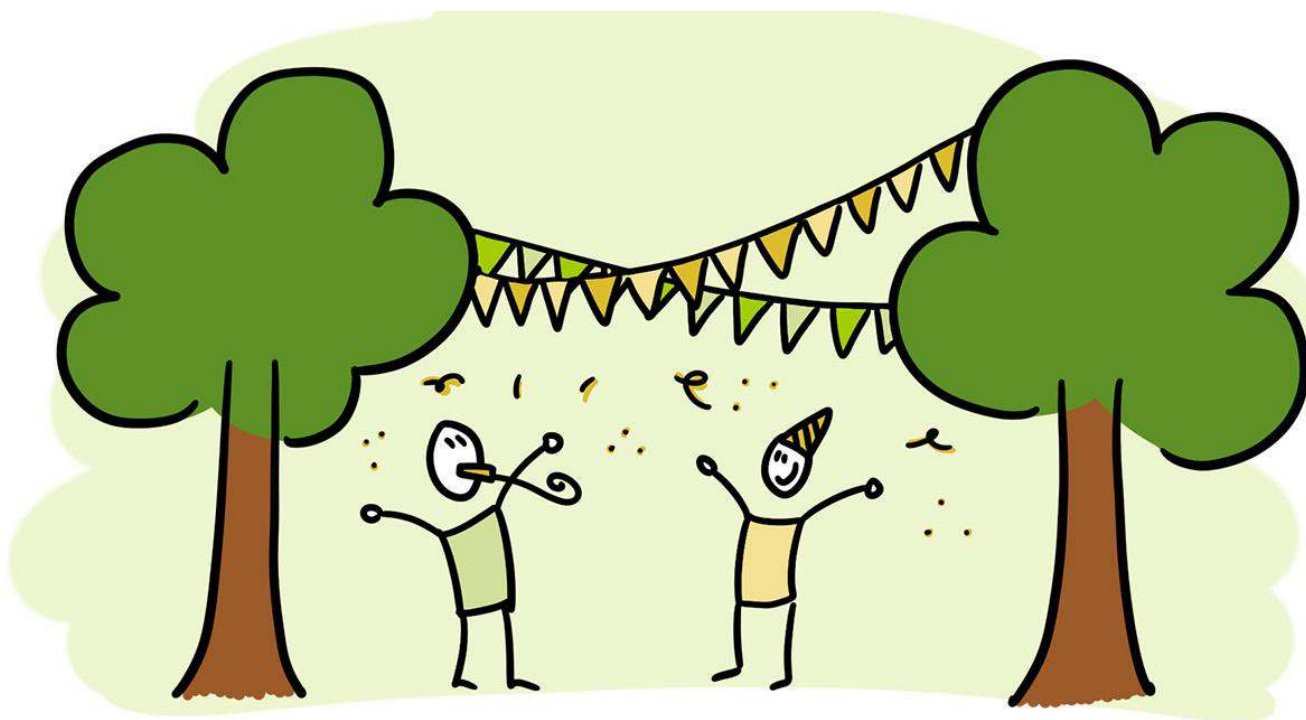
Van het bestuur

AUTEUR: JOHN VAN WENSVEEN

Het bestuur komt maandelijks bijeen. Tijdens de laatste vergaderingen kwamen drie onderwerpen aan de orde die ook de komende tijd onze aandacht blijven vragen.

60-jaar IVN Den Haag en omstreken

In de eerste plaats natuurlijk ons 60-jarig jubileum en het feit dat IVN-landelijk de prestigieuze Prins Bernhard Cultuurprijs heeft gewonnen. Bij het schrijven van dit artikel is het activiteitenprogramma voor het jubileumjaar 2022 gereed en klaar voor publicatie. Jammer dat het afdelingsweekend niet door kan gaan. Ook heeft het bestuur besloten de nieuwjaarsbijeenkomst te schrappen. De omstandigheden in de huidige tijd lenen zich niet voor een gezellig samenzijn in een groot gezelschap.

Erelidmaatschap

Het bestuur neemt de gelegenheid om vier leden het erelidmaatschap van de afdeling aan te bieden. Terugkijkend op 60 jaar IVN afdeling Den Haag en omstreken en met de cultuurprijs op zak vond het bestuur het gepast om leden die zich, ieder op eigen wijze, langdurig hebben ingezet voor de vereniging het erelidmaatschap aan te bieden. Veel discussie was er niet nodig om deze eer toe te delen aan Rob Meyer, Henny Meyer, Laus Hendriks en Tiny Hendriks. Laus en Tiny hebben de bijbehorende oorkonde inmiddels in huiselijke kring uitgereikt gekregen. In overleg met Rob en Henny zoeken we voor uitreiking van hun oorkonde nog een geschikte gelegenheid.

Verenigingstaken

De bezetting van verenigingstaken is een ander onderwerp dat al enige tijd onze aandacht heeft. De functie van afdelingssecretaris staat nog steeds vacant. We zoeken iemand met overzicht over waar de plaatselijke, regionale en landelijke groene organisaties zich mee bezighouden en die daarbij wil optreden als contactpersoon. Ook het regelen van de in- en uitgaande correspondentie moet door iemand gedaan worden. Voor het realiseren van Nieuwsbrief en Duizendblad hebben we al versterking gekregen, maar voor de vormgeving zijn we nog zoekende. Gelukkig is voor de functie Coördinator Wandelingen inmiddels Monique Plugge gevonden. Het bestuur roept iedereen op om zich heen te kijken wie voor de verschillende vacatures geschikt lijkt. Wij benaderen ze dan graag!

Foto's voor- en achterpagina: Caroline Piek Photography

Duizendblad

IVN Den Haag en omstreken

IVN Natuureducatie

IVN Natuureducatie is een landelijke organisatie waarvan de leden zich inzetten voor activiteiten die erop gericht zijn een ieders inzicht met betrekking tot de Natuur en Milieu te verruimen.

Inlichtingen: Rob Meyer,
06 20 56 81 14, info@ivndenhaag.nl
Ledenadministratie: Roy van Hutten,
06 22 70 73 65, ledenadministratie@ivndenhaag.nl
Webmaster: Marjanne Dominicus,
06 34 47 70 44, webmaster@ivndenhaag.nl
Voorzitter: Chrit van Ewijk,
06 15 12 82 95, voorzitter@ivndenhaag.nl

Welkom nieuwe leden!

M. de Zeeuw, C. van Santen, J. Brouwer, N. Bouma, A. de Neef, T. Wals, S. van Putten, I. Kroft, D. Kokken, T. Knoester, C. Breedijk, M. van Zwet, M. van Binsbergen, P. Heerekop, L. Wigchert, L. Bakker, M. van Rotterdam, W. van der Kooij, S. Snoeck, B. Teunissen, M. Doornbos, J. Smit, P. van Dijk, L. Dijkstra, A. Wilson, A. Broekens, G. Dohl, T. Deveria

Inhoud

- 2 Van het bestuur
- 3 Inhoud en colofon
- 4 Natuurkunst
- 5 Interview Louise Ras
Het Bewaarde Land
- 6 Slechtvalk
- 7 Uit de school geklapt
- 8 Jubileumjaar 2022
- 9 Publieksexcursies
- 10 Eb en vloed en de Zandmotor
- 11 Natuurmoment
- 12 Wat bomen ons vertellen
Voor de kinderen
- 13 Vloedmerk vol harige
mosdiertjes
- 14 Ereleden benoemd
- 15 Spreeuwenbal

Colofon

Redactie: Lisette van Pelt
Opmaak: Marjanne Dominicus en
Lisette van Pelt

Drukker: Editoo B.V. Arnhem

Duizendblad is een uitgave van
IVN Den Haag en omstreken. Het
blad verschijnt 4 keer per jaar.
Kopij voor het volgende nummer
graag voor 8 maart 2022 mailen
(tekst en foto's apart) naar redactie@ivndenhaag.nl

Niets uit deze uitgave mag wor-
den vermenigvuldigd zonder uit-
drukkelijke toestemming van de

Natuurkunst

AUTEUR: LISETTE VAN PELT

Dit tafereel lag zomaar in een slootje tussen het Automuseum en een weiland, waar ik even op een bankje zat te zitten. Je zou het Land Art kunnen noemen, een natuurkunstwerk dat vanzelf weer verdwijnt. De Britse kunstenaar Andy Goldsworthy is een meester in Land Art, er is een filmdocumentaire over en met hem gemaakt: 'Leaning Against the Wind'. Mocht je zijn naam niet kennen dan raad ik je aan om hem op te zoeken op internet. En de film is fantastisch.

Foto: Lisette van Pelt

Doe jij aan natuurkunst, en wil je hier een plekje? Stuur maar in! De deadline voor het aprilnummer is 8 maart. Wij zijn benieuwd!

Louise Ras

AUTEUR: MARJO HESS

In een nieuwsbrief van IVN Den Haag was een tijdje geleden al een kort relaas over haar te lezen, hier maken we wat uitgebreider kennis met Louise.

Het was via een andere vrijwilligersorganisatie, de Groene Basis, waardoor Louise kennismakte met het IVN. Zij werd bij de Groene Basis vrijwilliger nadat ze eerder al had meegelopen bij een boomplantdag voor haar oudste dochter. Ze is de gidsenopleiding bij het IVN gaan volgen om haar kennis voor de Groene Basis aan te vullen. Bij de Groene Basis geeft zij binnen- en buitenlessen over natuur aan basisschoolleerlingen in Leidschendam-Voorburg.

“Ik merkte jaren later toen ik de IVN weekenden met Rob Meyer organiseerde, hoe weinig binding ik met het IVN en het bestuur had. Dat had te maken met de gebrekkige waardering van de leden en de uitstraling naar de leden toe”.

De uitstraling van het huidige bestuur op het punt van waardering en betrokkenheid naar de leden spreekt haar wel aan, vandaar dat ze nu het bestuur in is gestapt. Haar rol betreft de personele kant, zoals persoonlijke aandacht voor de vrijwilligers bij ziekte of andere ingrijpende gebeurtenissen. Bijna terloops meldt Louise dat het aantal leden is gestegen met zo’n 60 mensen, “waarschijnlijk door corona maar ook door de start van een nieuwe gidsenopleiding”.

“De leden moeten het gevoel hebben erbij te horen. Ze moeten ook duidelijk zichtbaar en herkenbaar zijn als ze gidsen. Ik ben dan ook blij dat er nu een jas en T-shirt met IVN-logo zijn die de gidsen dragen”.

Een beetje zoeken in hoe ze haar rol gaat vervullen, is het wel. Haar enthousiasme en spontaniteit wil ze absoluut niet kwijt, toch zal ze moeten kijken hoe ze die goed inzet, en zichzelf niet voorbijloopt.

Louise is namelijk ook nog actief als Sovon teller en als coördinator Den Haag in het Bewaarde Land. Hierover sprekend blijkt ook hoe natuur haar tot rust brengt. De reeën die je er af en toe ziet, de stilte, het doet haar goed net als het element Water dat ze daar vertegenwoordigt. De tuimelaar, de dolfijn, en de ijsvogel zullen met hun verbinding met water niet verbazen als dieren die haar aantrekken!

Tenslotte komt het nieuwe Duizendblad ter sprake. Ook daar blijkt de wens tot verbinding. Het zou toegankelijk voor alle vrijwilligers moeten zijn. “Waarom bijvoorbeeld niet iets uit de eigen achtertuin erin? Duizendblad moet een blad zijn voor en door de leden”.

Foto: familielid Louise Ras

Het Bewaarde Land

AUTEUR: DAGMAR CLOOSTERMAN

Het Bewaarde Land is een driedaags natuurbelevingsprogramma dat al 30 jaar draait. Er zijn meerdere locaties in Nederland, onder andere in Den Haag en Meijendel. Onderzoek heeft uitgewezen dat kinderen die hebben deelgenomen aan Het Bewaarde Land ook op latere leeftijd beter omgaan met de natuur. Binnen het programma staan fysieke en emotionele beleving voorop. Kennisoverdracht is daarbij een hulpmiddel, maar geen doel op zich. Kinderen krijgen vooral de mogelijkheid om zélf de natuur te ervaren, te ontdekken en zich erover te verwonderen. Iets wat ze een leven lang bijblijft.

Lees verder op pagina 6

Na mijn eindexamen ben ik begonnen met vrijwilligerswerk bij het Bewaarde Land. Het was een spontane inval. Ik was graag buiten, wilde actief bezig zijn, had tijd en hoorde van het Bewaarde Land. Het idee was om het bij die paar maanden te laten maar in de jaren daarna bleef het trekken.

Ervaren en ontdekken

Elke reeks maak je met de kinderen een kleine, wonderbaarlijke reis door de natuur. Vol nieuwe ervaringen en ontdekkingen. Op de reis delen we samen wat we zien, meemaken, ontdekken en beleven. Soms is dit vol fantasie en verhalen, soms is dit realistisch of met feitjes. Meestal zit het ertussenin. Zo is er voor ieder kind ruimte om op zijn eigen manier de natuur te ervaren en te leren kennen. Daarbij nodigt de omgeving altijd uit tot verwondering. Nu, in de nazomer, beginnen de bomen langzaam van kleur te veranderen en komen er steeds meer bessen. Dan zijn er de eetbare planten en kruiden, de dieren en insecten, de klimbomen en meertjes vol met waterdieren. Ik hoop dat de kinderen na de drie dagen iets van die verwondering en liefde voor de natuur meenemen. Hierbij is een reactie van een kind me erg bijgebleven. We hadden die dag met ons groepje een lang stuk in de regen gelopen en iedereen was koud en doorweekt. Ik maakte me zorgen of de kinderen dit nog wel leuk vonden maar een van hen keek me stralend aan en zei dat hij echt een buitenkind was, dat hij van de natuur hield en ook thuis graag op straat speelde.

Het is fijn om te merken dat je op zo veel verschillende momenten en manieren in de natuur kan genieten.

Foto: Gert van der Slikke

Slechtvalk

AUTEUR: MONIQUE VAN DEN BROEK

Deze winter was ik een hele dag van huis behalve tussen de middag. En precies op dat tijdstip gebeurde er iets spectaculairs op de stoep voor mijn deur op de Bezuidenhoutseweg. Toen ik buitenkwam was de “dader” weg. Aan de rand van het fietspad lag een dode vogel. Een dode houtduif? Nee, bij nader inzien was de onfortuinlijke vogel een torenvalk. De kop en de poten waren verdwenen en de ingewanden al een beetje aangevreten. Gauw maakte ik een foto en haalde het lijkje weg.

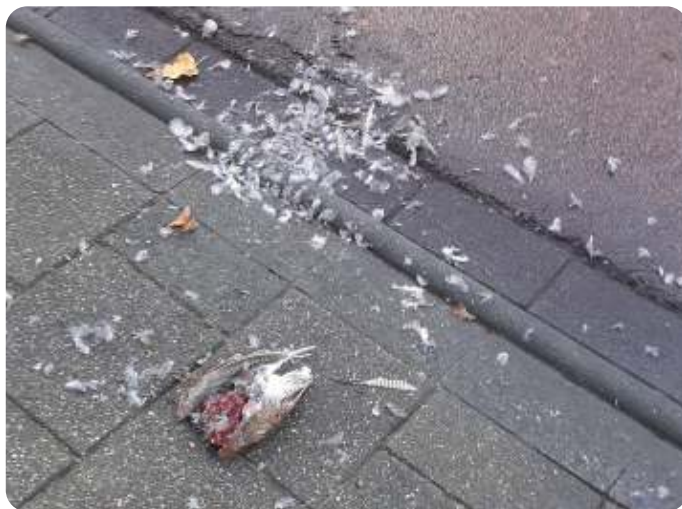

Foto: Monique van den Broek

Wie was de dader?

Een vos? Nee dat lag niet voor de hand. Een vos, overdag.....is al gek en die laat zijn prooi niet liggen. Ik kon niets anders bedenken dan dat een slechtvalk met 200 km per uur een torenvalk in de lucht had geslagen en bij het verorberen van zijn lunch was gestoord. Een paar weken later bleek dat een andere IVN'er hetzelfde had gezien, iets verder op de Bezuidenhoutseweg. Voor de zekerheid vroeg ik het aan de Haagse vogelbescherming. Boudewijn Schreiner schreef: “Het lijkt mij het werk van een slechtvalk. Er jaagt daar een exemplaar in de buurt.” En geïnspireerd door de uitspraak van K.Schippers “Als je goed om je heen kijkt dan zie je dat alles gekleurd is” schrijf ik: “Als je goed kijkt dan gebeurt er altijd wel iets bijzonders buiten”.

Uit de school geklapt...

AUTEUR: ANNEMARIE VAN DER REST

Elk kwartaal berichten we over de Natuurgidsencursus en over de nieuwe gidsen.

De kop is eraf, we hebben het kennismakingsweekend in Orvelte doorgebracht. Daar is veel over te vertellen, want het was weer erg gezellig, er is veel geleerd en we hebben vooral kunnen laten zien waar IVN voor staat en wat IVN doet. Gedurende de opleiding zullen de nieuwe gidsen zich steeds meer thuis gaan voelen in de vereniging.

Daarover een korte anekdote. Tijdens de uitreiking van de Prins Bernhard Cultuurfonds Prijs aan IVN op 16 november 2021 hield een enthousiaste IVN-gids een sprankelend verhaal. Sylvia Spierts is al 23 jaar gids in Zuid-Limburg en ze nam ons mee op een fictieve excursie. Ze stond op het podium met een mooi IVN-jack en met een rugzak waar van alles uit te voorschijn kwam. Op een gegeven moment haalde ze daar een spiegeltje uit. Ze zag dat het publiek daarop ietwat verbaasd reageerde. Voor elke deelnemer van haar excursie was er zo'n spiegeltje legde ze uit. Ze vroeg dan de deelnemers in polonaise te gaan lopen en het spiegeltje op de neusboog te leggen. Met één hand houdt je dan je voorganger vast en met de andere hand het spiegeltje. In het spiegeltje zie je dan de omgekeerde wereld. Iedereen die dit wel eens heeft gedaan, weet dat dit een heel bijzondere ervaring is.

In ons kennismakingsweekend in Orvelte hield Gert van der Slikke ook zo'n sprankelend verhaal, ook hij had een grote rugzak, en ook daar kwam voor elke deelnemer een spiegeltje uit. Ja en ook daar hebben de deelnemers ervaren dat je de natuur ook op een hele nieuwe manier kunt beleven. Dit is onderdeel van een Aardewandeling en daarin heet dat onderdeel "hemelogen".

Als onze nieuwe gidsen het verhaal van Sylvia hadden gehoord, hadden ze zich meteen een echte IVN'er gevoeld.

Natuurgidsenopleiding (NGO) 2021 Foto: Mirjam Rotmans

Jubileumjaar 2022

In 2022 bestaat onze IVN-afdeling 60 jaar. Reden om er een bijzonder jaar van te maken met diverse activiteiten en excursies, het hele jaar door.

Van februari tot en met december is er iedere maand een excursie of een activiteit met een bijzonder karakter. Deels kunnen hieraan alleen leden en donateurs deelnemen (LD) en deels zijn er een aantal ook toegankelijk voor algemeen publiek (P). Voor alle excursies geldt, dat men zich moet opgeven op het e-mailadres info@ivndenhaag.nl

Omdat deelname aan de excursies beperkt is qua aantal kun je slechts jezelf opgeven voor maximaal 2 excursies. Dit geldt voor de LD- excursies. Maak dus indien mogelijk nu al een keuze voor twee voor jou interessante excursies. Het maximaal aantal deelnemers voor bijna alle excursies is 20.

Jubileumprogramma

Zaterdag 26 februari 14 uur

Duivenvoorde Voorschoten: rondleiding door het kasteel en excursie met als thema “Oude Monumentale Bomen” over het landgoed (LD)

Woensdag 16 maart

Boomfeestdag in Den Haag. Plaats wordt nog nader bekend gemaakt (P)

Zaterdag 26 maart 14 uur

Rondleiding door het Heilige Geesthofje en de Hof van Wouw in het centrum van Den Haag

Afsluiting met koffie en iets lekkers (LD)

Zondag 24 april 14 uur

Excursie “Van poldersloot naar boezem” met bezoek aan de molen in Essesteijn Voorburg (P)

Zondag 8 mei 15 uur

Jubileumborrel (LD)

Zondag 15 mei 8.30 uur

Lentevogels spotten in Meijndel. Over onverharde paden (P)

Dinsdag 17 mei 20 uur

Lezing over Sloot en Plas in het MEC Zuiderpark Den Haag

Exclusief voor de natuurgidsen van onze afdeling

Zaterdag 21 mei 14 uur

Rondleiding door het Heilige Geesthofje en de Hof van Wouw in het centrum van Den Haag

Afsluiting met koffie en iets lekkers (LD)

Dinsdag 7 juni 20 uur

Grassenavond in het MEC Zuiderpark Den Haag

Exclusief voor de natuurgidsen van onze afdeling

Zondag 12 juni. Van 11 tot 16 uur

Slootjesdagen voor het hele gezin in het Zuiderpark Den Haag (P)

Zondag 26 juni 15.30 uur

Bezoek aan de stadswijngaard aan het Hildebrandplein Den Haag (LD, maximaal 15 deelnemers)

Zaterdag 2 juli 15.30 uur

Bezoek aan de stadswijngaard aan het Hildebrandplein Den Haag (LD, maximaal 15 deelnemers)

Zondag 3 juli 10 uur

Strandexpeditie voor het hele gezin. We gaan “korren”. Noordelijk havenhoofd Scheveningen (P)

Woensdag 24 augustus 19 uur

Vleermuislezing in het Zuiderpark Den Haag, met daarop aansluitend een excursie

Exclusief voor de natuurgidsen van onze afdeling

Zondag 25 september 10 uur

Vogelexcursie in de Nieuwe Driemanspolder op de grens van Zoetermeer en Leidschendam. Exclusief voor de natuurgidsen van onze afdeling.

Zondag 16 oktober 10 uur

Expeditie in het Haagse Bos voor het hele gezin (P)

Zondag 6 november 10 uur

Kabouter- en paddenstoelenwandeling door Park Te Werve in Rijswijk

Speciaal voor de kleintjes (P)

Zondag 4 december 10.30 uur

Van Plein 1813 tot de Joodse Begraafplaats. Monumentale Bomen en Haagse Historie. (P, maximaal 30 deelnemers)

Naschrift redactie: Uiteraard moet ook voor dit jubileumprogramma rekening worden gehouden met de coronasituatie, dus of alles door kan gaan of moet worden aangepast weten we pas te zijner tijd. Geef je toch op want wie het eerst komt wie het eerst maalt!
Kijk voor de meest actuele situatie op ivndenhaag.nl

Publieksexcursies

Vergeet niet je per e-mail aan te melden bij de gids!
De aanmeldadressen vind je per wandeling op de website ivndenhaag.nl

Dag	Datum	Tijd	Gebied, thema en verzamelpunt
Zo	23-1	10:30	H.J. Bos Heempark 12 landschappen van Den Haag en omgeving. Loosduinse Hoofdstraat 1184a. Verzamelen bij Stadsboerderij Pluk! Toegang via steeg ter hoogte van huisnummer 1184A. We wandelen in ongeveer 1,5 uur door 12 landschapstypen van Den Haag en omgeving.
Zo	30-1	10.00	Westduinpark Winterwandeling in het Westduinpark. Eind van de Savornin Lohmanlaan/ Hoek Laan van Poot. Samen ontdekken wat de winter met het duinlandschap doet.
Wo	16-2	14.00	Park Schakenbosch Vroege bloeiers. Hoofdingang Veursestraatweg 185, Leidschendam. Bereikbaar met bus 45.
Zo	27-2	10.30	Centrum Den Haag Op zoek naar fossielen in de stad. Ruitersstandbeeld Willem van Oranje bij Paleis Noordeinde. Juist in de stad zijn er sporen te vinden van zeeleven dat gefossiliseerd is in Belgisch hardsteen en vele miljoenen jaren oud is. Wandel mee en ga ook op zoek: er gaat een wereld voor je open.
Wo	16-3	09.00	Park Schakenbosch Vogelzang. Hoofdingang Veursestraatweg 185, Leidschendam. Neem je verrekijker mee. Bereikbaar met bus 45.
Zo	20-3	10.00	Westduinpark Zondagochtend wandeling met mooie doorkijkjes. Eind van de Savornin Lohmanlaan/ hoek Laan van Poot.
Zo	20-3	10.30	Oosterbeek Voorjaarsplanten. Einde Wassenaarseweg/Hoek Thérèse Schwartzestraat. Voorjaarsplanten schieten de grond uit en aan de bomen ontluikt het groen.

De wandelingen duren 1,5 à 2 uur. Kijk voor actuele informatie op www.ivndenhaag.nl
Vragen over de publiekswandelingen: Rob Meyer, info@ivndenhaag.nl of bel 06-20 56 81 14

Eb en vloed en de Zandmotor

AUTEUR: CHRIT VAN EWIJK

De energie van de getijdegolf veroorzaakt eb- en vloedstroming langs onze kust. Maar wat is de precieze timing van de eb- en vloedstromingen in relatie tot die getijdegolf en hoe krachtig zijn die stromingen?

Geparkeerde schepen draaien

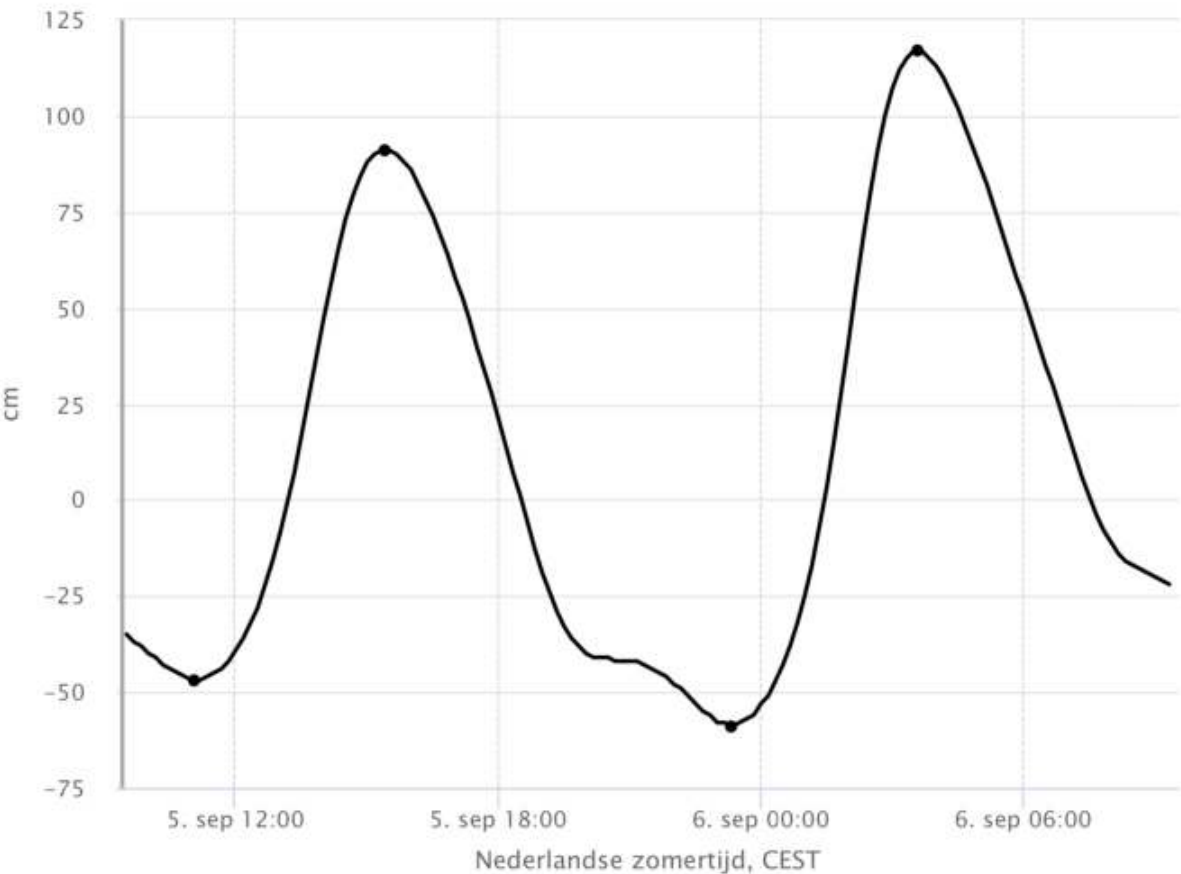
Door de coronapandemie liggen er veel schepen geparkeerd voor de Haagse kust die wachten op vracht uit de Rotterdamse haven. Deze schepen liggen voor anker op speciaal daarvoor gecreëerde parkeerplaatsen. Ik zie ze altijd liggen vanaf een strandpaviljoenterras vlakbij Scheveningen. Mij viel op den duur op dat de boegen van al die schepen steeds weer in een andere richting wezen. Een enkel schip kan natuurlijk makkelijk zijn richting en ligging wijzigen, maar dat zo'n groep van 10-15 schepen dat tegelijkertijd doet is onwaarschijnlijk. Het vermoeden groeide in mij dat de richting van al die scheepsboegen veranderde onder invloed van het getij.

Op 5 september 2021 heb ik van de Waterinfo website van Rijkswaterstaat de Astronomische Waterhoogte t.o.v. NAP van Scheveningen opgehaald, zie figuur 1. Vervolgens heb ik om de 2 uur foto's gemaakt van deze groep schepen.

Waterhoogte Astronomisch t.o.v. NAP

 Scheveningen

1 dag vooruit

Afb.: Scheveningen - Rijkswaterstaat Waterinfo, Waterhoogte Astronomisch t.o.v. NAP

Foto: Chrit van Ewijk

Foto: Chrit van Ewijk

Eb- en vloedstromen

Deze waarneming kunnen we gebruiken om te verklaren waarom de Zandmotor, die net achter Kijkduin ligt, in het midden van het te beschermen kustvak van Hoek van Holland tot Scheveningen ligt. Als eb- en vloedstromen cruiseschepen kunnen laten draaien dan hebben zij ook een grote schurende werking op de buitenrand van de Zandmotor. De sterke vloedstroom schuurt de buitenrand van de Zandmotor af en vervoert de zandkorrels naar het noorden, zodat daar de vooroever en het strand worden opgehoogd. De iets minder sterke ebstroom schuurt de Zandmotor in de tegengestelde richting af en hoogt daardoor de vooroever en het strand voor Ter Heijde en 's- Gravenzande op, de meest kwetsbare schakel van het kustvak.

Voor de Hollandse kust hebben we te maken met twee vloedgolven: eentje die door het Kanaal, ook bekend als Nauw van Calais komt, en een die over de Noordzee onze kust bereikt. Deze vloedgolven passeren Scheveningen ongeveer twee uur na elkaar. Als gevolg hiervan is de kentering 3 uur voor hoogwater en 2 uur na hoogwater. Een vrij uitzonderlijke toestand. Als gevolg hiervan loopt de vloedstroom bijna 5 uur, en de ebstroom ruim 7 uur. De vloedstroom moet dus sterker zijn dan de ebstroom.

Verplaatsing zandkorrels

Voor een Zandmotor-zandkorrel die wordt opgepakt door de vloedstroom betekent dit dat hij eerst honderden meters noordwaarts wordt verplaatst en daarna door de ebstroom weer in zuidelijke richting wordt terugvervoerd. Hij zal echter nooit meer op zijn oude plek terugkomen, maar een paar meter noordelijk daarvan. Bij elke getijdencyclus verplaatst de zandkorrel zich een paar meter noordelijk en komt zo uiteindelijk terecht in de Waddenzee. Uiteindelijk is dat het lot van elke zandkorrel van de Hollandse kust.

Natuurmoment

AUTEUR: MONIQUE VAN DEN BROEK

Een zonnige zondagmiddag in november: met een klein groepje wandel ik door Den Haag met voorop een historicus. Het thema is "spionage" en wij staan al meer dan 10 minuten op de Nieuwe Uitleg voor het huis waar ooit Mata Hari woonde. Het is een interessant verhaal maar nu wordt de informatie mij wat teveel. Mijn blik dwaalt af naar zo'n groen paaltje, een "Hagenaartje", waar verschillende lieveheersbeestjes zich koesteren in de zon.

Ik maak dan ook geen foto van het herdenkingsbord "Hier woonde de spionne Mata Hari", dat verstopt zit achter het luik op nummer 16, maar van de kleurige kevertjes. Deze Aziaten zijn als biologische bestrijding van bladluizen ingevoerd, maar..... (je begrijpt het al) vermeerderen zich explosief ten koste van inheemse soorten. Want ze eten niet alleen de luizen, maar ook de

Foto: Monique van den Broek

larven van andere lieveheersbeestjes. De enorme variatie bij deze soort maakt determinatie niet makkelijk. Ze hebben veel verschillende tekeningen, van vrijwel geheel oranje tot bijna zwart. Verder zijn ze te herkennen aan de zwarte 'M'-vormige tekening op het halsschild en de van achteren vaak wat gedeukte dekschilden.

Wat bomen ons vertellen

AUTEUR: MARJO HESS

In deze winter- en coronatijd kunnen we mooie verhalen wel gebruiken, vandaar dat ik koos voor dit boek. Het kreeg de Jan Wolkersprijs in het jaar 2020, een prijs voor het beste natuurboek van dat jaar. De juryvoorzitter vertelde dit over de schrijfster: "Niet alleen een begaafd auteur, maar ook een groot verteller die de lauwerkrans met verve verdient". Die auteur is dendrochronologe Valerie Trouet. Ze neemt ons mee in de wereld van 'haar' dendrochronologie, de wetenschap van de bestudering van jaarringen van bomen.

Haar verhaal begint met het inroepen van een expert door het Moma (Metropolitan museum of modern art) in New York. Het wil vanwege gerezen twijfels met zekerheid kunnen vaststellen of een viool die het wil tentoonstellen, echt een Stradivarius is. Met behulp van jaarringen-analyse komt die zekerheid er: het is een Stradivarius! Ik beseft dat ik weinig weet van de toepassing van deze wetenschap. Daarin neemt Trouet mij mee, ook in de zorgvuldige manier waarop gegevens worden verkregen. Een boom mag immers niet te veel beschadigd worden; met een speciale holle boor naar het binnenste van de boom wordt dit voorkomen. Onderzoek vindt plaats voor onder andere klimaatreconstructie over een bepaalde periode, of om te helpen de ouderdom van archeologische voorwerpen te bepalen. Voor de liefhebber geeft ze uitleg over hoe de jaarringdatering precies plaatsvindt. Ik begin inmiddels een meer systematische ordening in het boek te missen: een effect van juist het verhalende karakter.

Trouet maakt verder duidelijk hoe zij en anderen genieten van het veldwerk, in vaak onherbergzame maar ook

wondermooie landschappen. Dat veldwerk laat echter ook andere zaken zien. Jaarringen en waterpeilreconstructies maken bijvoorbeeld duidelijk dat aannames over watertoevoer in de Colaradorivier te veel op relatief natte periodes zijn gebaseerd. Zo biedt de jaarringenstudie materiaal en vaak ook tegenwicht in klimaatdiscussies. Dat is misschien toch wel het meest fascinerende van deze wetenschap: aan de ene kant kijkt die terug naar oude beschavingen, aan de andere kant biedt die zicht op de ontwikkelingen waarin we ons nu bevinden.

Valerie Trouet, *Wat bomen ons vertellen*, een geschiedenis van de wereld in jaarringen, Lannoo, 2020
ISBN 978 94 014 6675 2

Voor de kinderen

AUTEUR: LISETTE VAN PELT

De knoppen van de Linde zijn van het mooiste rood
Ze zitten langs de takjes en zijn helemaal niet groot
De Beuk, die rolt zijn knoppen in een lange spitse punt
Je moet eens voelen of je daar je duim aan prikken kunt
Die dikke bruine knoppen, die zijn van de Kastanje
Aan 't einde van de tak, die plakken nogal aan je

Dan heb je nog de Esdoorn, die lijkt wel op een Beuk
maar dan met groene ronde knoppen, dat is ook wel leuk
De Eik, dat is een lieve boom, voor dieren en hun huisjes
zijn knoppen lijken wel op hele kleine vuistjes
Als laatste geef ik je de Es, zijn knoppen zijn pikzwart
Onthoud dit vers als knoppenles, met lente in je hart.

Vloedmerk vol harige mosdiertjes

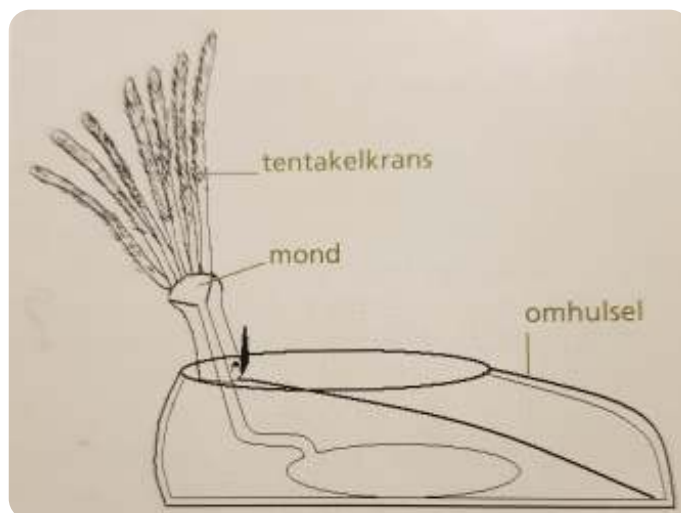
AUTEURS: CHRIT VAN EWIJK EN JOHN VAN WENSVEEN

Tijdens de excursie op de Zandmotor op 20 november j.l. viel het Johan Apeldoorn en mij op dat er in het vloedmerk veel dode sneeuwvlokvormige uitgespoelde 'wiertjes' lagen. Bij nader onderzoek bleek het om toch dierlijk materiaal te gaan, omdat als je zo'n vlokje met een aansteker schroeit je de lucht van verbrand haar ruikt. Twee dagen later was ik op het Stille Strand tussen Scheveningen Haven en Kijkduin en zag een kilometerslang, 1-3 meter breed en soms tot 30 centimeter hoog vloedmerk helemaal bezaaid met miljoenen van die diertjes. Johan had inmiddels uitgevonden dat het hier om het harig mosdiertje ging. Ik heb er een aantal foto's van gemaakt en opgestuurd naar waarneming.nl, waarop binnen 20 minuten door de validator werd gereageerd. Ik kreeg in de gaten dat het bij deze massale aanspoeling toch wel om iets heel zeldzaams en bijzonders ging. Ik dacht dat moet ik toch eens voorleggen aan John van Wensveen, die behalve IVN'er, ook lid is van KNNV Strandwerkgroep. Die had dit in al die jaren nog nooit meegemaakt, maar hij kende het mosdiertje wel. Hieronder volgt zijn wat hij er over te vertellen heeft.

Wat je inderdaad ziet is niet meer dan een reusachtige hoeveelheid restanten van mosdiertjes. In de 30 jaar dat ik elke 14 dagen inventariseer met de groep op het strand zie

Vloedmerk met harige mosdiertjes (Foto1: Chrit van Ewijk)

Figuur 1: Mosdiertje met trilharen (uitsnede uit Mosdiertjes van de Zuidelijke bocht van de Noordzee, De Blauwe, H. 2009)

ik soms kleine plukjes liggen. Mosdiertjes zijn minuscule diertjes, zoïden. Het harig mosdiertje dat we hier zien zit in een verkalkt omhulsel (zie figuur 1).

Ze kunnen leven in een kolonie als een korstje op wieren, op stukken hout of steen. In dat geval is de kolonie maar één laag dik. Mosdiertjes kunnen ook opgericht een korstvormige kolonie vormen. En dat is wat Chrit op het strand gezien heeft, althans de resten daarvan. Elke vlok telt als één kolonie. Mosdiertjes groeien dan ruggelings tegen elkaar aan.

De voedende zoïden vangen hun prooien met tentakels. Deze bezitten trilharen die een waterstroom naar de mond veroorzaken. De tentakelkrans kan altijd worden ingetrokken in het omhulsel. De tentakels kunnen afzonderlijk worden ingetrokken. Op foto 2 zie je een paar mosdiertjes rondom tegen elkaar. Wat harig mosdiertje herkenbaar maakt is de aanwezigheid van een paar stekels op de rand van de opening waarvan één lange. Wat de oorzaak van de massale sterfte is mij niet bekend.

Een paar mosdiertjes rondom bij elkaar (Foto 2: John van Wensveen)

Ereleden benoemd

AUTEUR: JOHN VAN WENSVEEN

Wat waren ze verrast, Laus en Tiny Hendriks! Via de schoondochter hadden we gepolst of uitreiking nog in te passen was. De gezondheid van beide IVN-leden is kwetsbaar, zo wisten wij, en zou het niet meer toelaten om naar de (toen nog geplande) nieuwjaarsbijeenkomst van de afdeling te komen. Geen probleem, voorzitter Chrit van Ewijk en ondergetekende, voor deze gelegenheid als secretaris optredend, gingen naar huize Hendriks toe. Familie leek het raadzaam om niet aanwezig te zijn.

We werden hartelijk ontvangen. Onder het genot van een kopje koffie en na wat bijpraten stak Chrit van wal. Hij richtte zich eerst tot Tiny. Hij wees daarbij op het feit dat zij bij cursussen, weekenden en andere activiteiten altijd ondersteunend aanwezig was. En dit jarenlang. Toen hij besloot met de woorden: "Daarom heeft het bestuur besloten jou het erelidmaatschap aan te bieden van IVN Den Haag en omstreken", was haar verbazing groot. Dat had ze niet zien aankomen! Vervolgens richtte Chrit het woord tot Laus. Jarenlang coördinator van de gidsenopleiding en bestuurslid, en een inspirerend lid voor een ieder. Laus was er erg blij mee.

Tot slot werd de officiële oorkonde aan beiden plechtig overhandigd.

Het bestuur is voornemens om nog twee ereleden te benoemen. Wij plannen voor komend voorjaar een bijeenkomst om ons 60-jarig jubileum als IVN Den Haag en omstreken te vieren. Tijdens deze bijeenkomst zullen zij hun erelidmaatschap officieel uitgereikt krijgen.

Laus Hendriks neemt zijn oorkonde in ontvangst

Tiny Hendriks ontvangt haar oorkonde

Spreeuwenbal

AUTEUR: LISETTE VAN PELT

De hele maand januari al verzamelen zich tegen het eind van de middag spreeuwen in de bomen bij de spoorlijn waar wij op uitkijken. Van alle kanten komen ze in kleine en grote groepjes aanvliegen om zich te mengen met de andere. Ze wisselen voortdurend van plaats, en ze kwetteren onophoudelijk met elkaar. Elke dag zijn het er meer. Heel soms vliegen ze met zijn allen op om een dansje te doen maar dat duurt meestal maar kort, dan strijken ze weer neer in de bomen.

En dan, een kwartier voor zonsondergang, besluiten ze ineens met zijn allen tegelijk naar hun slaapplek te vertrekken. Een enorme zwerm vliegt over ons huis naar een tuin in een laan met villa's hier in de buurt. Als ik buiten sta verbaas ik me altijd over het feit dat ze zwijgen terwijl ze vliegen. Ik hoor alleen het grote ruisende geluid van duizenden vleugels. Dan hol ik naar de voorkant van het huis en aanschouw de dans die zich boven de daken afspeelt: spectaculaire figuren tekenen zich af en zwaaien en draaien hoog in de lucht. Dat duurt een kwartier, en dan ineens vallen ze allemaal tegelijk uit de lucht en duiken in het bamboegebladerte van hun slaaptuin. Soms zorg ik dat ik daar tijdig ben zodat ik ze boven mijn hoofd kan zien zwermen en wervelen, de zwijgende, ruisende dans van de spreeuwen. Het stinkt er verschrikkelijk.

Gisteren besloten ze (waarom, waarom?) hun dans over de hele buurt uit te spreiden: vooral boven onze achtertuin en de straten tegenover onze voorkant. Mensen stopten en filmde, ze zezen elkaar op de show, en het leek of het aantal spreeuwen verdubbeld was, zoveel waren het er. De laatste vijf minuten dansten ze weer boven hun slaapplek, in dichte, zwarte formaties, en toen verdwenen ze weer in de bamboe. De volgende ochtend zag ik dat onze slaapkamerramen helemaal gevlekt waren, evenals onze auto, evenals alle auto's in de buurt. Ik heb het zemen er graag voor over, maar ik ben wel blij dat ik niet in de villastraat woon en zeker niet in het huis met de bamboetuin.

Foto: Lisette van Pelt

Nieuws gezocht

Duizendblad is er voor leden en wordt gemaakt door leden. Wij vullen het graag met artikelen, verslagjes, anekdotes, illustraties en foto's van Haagse IVN'ers. Heb je iets leuks te vertellen of te laten zien, stuur je bijdrage dan naar redactie@ivndenhaag.nl. Ook als je niet zo'n goede schrijver bent is je bijdrage welkom. In dat geval redigeert de redactie je tekst zonder de eigenheid eruit te halen. Wij proberen alles te plaatsen mits het niet te lang is (maximaal 300 woorden, minimaal 40), en op tijd binnen is! Deadline voor het aprilnummer: 8 maart.

